ELIPSA

DE

SORIN STATI

În analiza gramaticală făcută în şcolile noastre se observă adeseori tendinţa de a extinde prea mult sfera noţiunii de elipsă. Orice propoziţie fără subiect sau predicat e considerată, din principiu, eliptică. S-ar părea că, pentru a nu fi eliptică, vorbirea trebuie să fie alcătuită dintr-o serie de fraze extrem de complicate şi lungi. În faţa unui dialog ca:

— *Am fost bolnav, domnule şef.*

— ***Mofturi!...*** (Caragiale, Opere I, ed. Zarifopol, 157)

mulţi cercetători nu ezită să considere replica o propoziţie eliptică, de felul: *Toate aceste lucruri spuse de dumneata sînt mofturi,* interpretare puţin convingătoare şi, credem, neştiinţifică. Se recurge foarte des, în propoziţii fără verb la mod predicativ, la presupunerea că din ele «lipseşte» verbul *a fi:*

[E] *Fire moartă.* [E] *Iarnă aspră*
Prin văzduhuri [nu e] *nici o rază*[1].

Tendinţa de a interpreta astfel de situaţii ca fiind bazate pe elipsă se leagă de concepţia tradiţională, larg răspîndită şi astăzi, despre structura propoziţiei. Partizanii acestei concepţii pornesc de la ideea că propoziţia este corespondentul în limbă al judecăţii. Or, se ştie că orice judecată are o structură *bimembră,* fiind alcătuită din subiect şi predicat logic. Ar urma deci, că şi propoziţia conţine totdeauna un subiect şi un predicat. Oriunde această structură bimembră nu apare, ar fi vorba de elipsă.

Adepţii acestui punct de vedere neglijează faptul că nu orice propoziţie corespunde unei judecăţi [2]. Propoziţiile interogative, de pildă, nu exprimă

[1] Gramatica Academiei R.P.R., Bucureşti, 1954, vol. II, p. 243.

[2] Грамматика русского языка, том II, Синтаксис, ч. первая, «U. A. N. CCCP», Mockba, 1954.

BDD-A10271 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:12 UTC)

judecăți. Pare de asemenea destul de evident că nici propozițiile imperative și optative nu conțin judecăți. Într-adevăr, ce judecată se exprimă în propoziții ca: *De unde vii? Pleacă mai repede! De s-ar întoarce o dată!* Pentru justa interpretare a conținutului acestor propoziții, trebuie să se țină seama de valoarea lor afectivă. Ele nu au rolul de a formula adevăruri obiective, universal valabile, asupra unor fenomene din realitate, așa cum se întîmplă cu judecățile. Din moment ce propozițiile nu corespund întotdeauna unor judecăți, nimic nu ne îndreptățește să afirmăm că e necesară o identitate de structură între propoziție și judecată [1].

În al doilea rînd, adepții punctului de vedere tradițional, «consacrat», neglijează rolul intonației. Se știe că, în rostirea unei propoziții, gruparea la un loc a cuvintelor care o formează se exprimă și prin intonație. De asemenea, intonația reflectă și gradul de afectivitate a unei propoziții, fiind un auxiliar indispensabil pentru înțelegerea comunicării. E adevărat că marea majoritate a propozițiilor au predicatul exprimat printr-un verb la mod predicativ. Dar există și propoziții fără verb. Aici intonația este singura caracteristică formală a propoziției, singurul indiciu de predicație. Nu poate fi vorba, în asemenea cazuri, de «subînțelegerea» verbului, adică de elipsă. Iată un exemplu:

— ***Bunică! bunică!*** *țipă iar copiii.*

— *Ce-i, dragii bunicăi?* (Sadoveanu, Dumbrava minunată, ed. a VIII-a, p. 138).

În — *Bunică! bunică!* înțelegerea comunicării este posibilă datorită intonației specifice vocativului. «Completarea» unei astfel de propoziții este imposibilă, deci nu avem a face cu o elipsă. Limba romînă, ca și multe alte limbi de altfel, cunoaște și alte tipuri de «fraze nominale», adică lipsite de verb la mod predicativ [2]. Nici ele nu trebuie considerate elipse, întrucît intonația cu care sînt rostite le dă înțeles deplin, le face inteligibile [3].

— *Ce zici?*

— ***Extrem de interesant*** (Camil Petrescu, Teatru III, 489).

Începe să ningă iar. ***Fulgi tăcuți și fără istov*** (Cezar Petrescu, Întunecare, ed. E.S.P.L.A., 216).

Ținînd seama de aceste considerații teoretice preliminare, trebuie discutate din nou situațiile în care avem a face într-adevăr cu elipse, și îndepărtate din acest capitol al gramaticii situațiile în care în mod greșit s-a vorbit despre elipsă.

---

[1] V. V. Vinogradov, Cîteva sarcini privind studierea sintaxei propoziției, în «Voprosî iazîkoznaniia», 1954, fasc. 1.

[2] Dată fiind vechimea acestor fraze nominale, s-a pus problema dacă nu cumva ele sînt anterioare frazelor verbale. Lingvistica n-a putut da încă un răspuns categoric la această întrebare.

[3] «Intonația comunicării constituie prin urmare mijlocul gramatical de formulare a propoziției și apare ca unul din indiciile caracteristice permanente ale propoziției». Vinogradov, op. cit., p. 13.

BDD-A10271 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:12 UTC)

Elipsa este omiterea dintr-o frază a unor elemente pe care vorbitorul le are în minte în momentul cînd rosteşte fraza, dar nu le exprimă, pentru a scurta vorbirea, a evita repetiţiile sau a obţine anumite nuanţe afective[1].

Elementele omise (cuvinte, propoziţii), deşi lipsesc, sînt importante pentru înţelegerea comunicării. Fără ele comunicarea n-ar avea sens, de aceea interlocutorul trebuie să le subînţeleagă. Această subînţelegere este posibilă din cauză că elementele omise au fost exprimate anterior sau deoarece interlocutorul le are în minte (din diverse motive) în momentul cînd percepe comunicarea.

Elementele care pot lipsi dintr-o frază fără ca să fie nevoie să le subînţelegem nu produc, prin absenţa lor, construcţii eliptice. De pildă, *mă duc* faţă de *eu mă duc* nu este o propoziţie eliptică de subiect, întrucît subiectul e inclus în verb.

1.— Vom discuta mai întîi situaţiile în care unele elemente din frază se omit pentru că au fost exprimate anterior, în altă frază.

Subiectul:

Eu n-am cunoscut niciodată dumbrava asta. Acum văd că[dumbrava]-*i o pădure ca-n poveştile pe care ni le spunea mama* (Sadoveanu, Dumbrava minunată, 56).

Verbul copulativ:

Scris în cartea vieţii este şi de veacuri şi de stele
Eu să fiu a ta stăpînă, tu [să fii] *stăpîn vieţii mele*
(Eminescu, Scrisoarea a III-a)

Predicatul:

Eu scriu cu stiloul, tu [scrii] *cu tocul.*

Complementul:

Nici eu nu m-am dus acasă, nici tata nu s-a dus [acasă].

O propoziţie:

Eu nu ţi-aş dori vreodată să ajungi să ne cunoşti
Nici [nu ţi-aş dori] *ca Dunărea să-nece spumegînd a tale oşti*
(Eminescu, Scrisoarea a III-a)

Mai multe propoziţii:

Nevastă-mea spune că numai aşa a putut să-l doboare cineva. Altfel nu [a putut să-l doboare] (Sadoveanu, Baltagul, ed. Bibl. pentru toţi, 96).

[1] Cf. definiţia dată în Gramatica Academiei R.P.R., vol. II, Bucureşti 1954, p. 241: « Omiterea unor elemente fără ca înţelesul comunicării să sufere ». Definiţia ni se pare în acelaşi timp prea largă şi prea îngustă. Este prea largă, pentru că cuprinde construcţii care, de fapt, nu sînt eliptice (de pildă, propoziţia *Merge* nu este eliptică faţă de *El merge*). Este prea îngustă, pentru că nu cuprinde elipsa afectivă. O propoziţie cu suspensie şi aceeaşi propoziţie fără suspensie n-au chiar acelaşi înţeles. Între ele e o deosebire de conţinut afectiv. *Vino mai repede, că te* . . . nu echivalează perfect cu *Vino mai repede, că te bat!* Tocmai de aceea, nu se poate spune că « înţelesul nu suferă ».

BDD-A10271 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:12 UTC)

Se vede clar din aceste exemple că nici una din construcțiile eliptice citate n-ar putea fi înțeleasă dacă elementele omise n-ar fi fost exprimate anterior.

2.— Sînt foarte adesea eliptice răspunsurile la întrebări, din cauză că interlocutorul exprimă numai cuvîntul sau cuvintele care îl interesează pe cel care a întrebat.

Răspunsuri eliptice după întrebări totale:

— *D-ta ştii să ţeşi pînză?*

— ***Da, ştiu*** [să ţes pînză] (Delavrancea, Opere II, E.S.P.L.A., p. 201).

În aceeaşi categorie intră răspunsurile afirmative exprimate prin reluarea unui pronume, prepoziții sau conjuncții din întrebări:

— *Tu m-ai aruncat pe mine în pivniță*

— ***Eu!*** *grăi Ileana* (Slavici, Ileana cea şireată).

— *Mi-am uitat să-ți zic ziua bună! Dumnezeu să-ți ajute!*

— ***Să,*** *domnişorule* (Agîrbiceanu, Costea pădurarul).

Răspunsuri eliptice după întrebări parțiale:

Cu privire la subiect

— *Cine a venit?*

— ***Un prieten.***

Cu privire la un complement

— *De ce te temi?*

— ***De lume*** (Sadoveanu, Dumbrava minunată, 34).

Cu privire la numele predicativ

— *Dar cine-i boierul acesta mititel şi țanțoş?*

— ***Om mare. Domnu subprefect*** (Sadoveanu, Baltagul, 101).

În situațiile discutate la punctele 1 şi 2, elipsa are rolul de a evita repetițiile, care lungesc durata comunicării şi cer vorbitorului un efort inutil.

3.— Elipsa are alteori rolul de procedeu care măreşte expresivitatea comunicării. În acest caz ea apare în vorbirea puternic colorată afectiv.

O elipsă afectivă este cîteodată *suspensia*, şi anume atunci cînd ea arată întreruperea voită a comunicării, în momentul în care restul poate fi uşor subînțeles[1]:

— *Ce ai?* ***te văz cam...***

— *Nu prea am chef* (Caragiale, Opere I, 225).

Suspensia e uneori cauzată de faptul că vorbitorul ezită sau se teme să termine fraza:

— *N-ai văzut ce acră era cînd am vorbit de copilaş? Îți spuneam eu că...*

(Camil Petrescu, Mitică Popescu).

---

[1] Suspensia nu e legată totdeauna de elipsă. Într-adevăr, suspensie înseamnă uneori o pauză mai lungă între două fraze (sau între rostirea a două cuvinte):

Nu l-am putut uita... Mi-era atît de drag.

Am socotit utilă această precizare pentru a explica formularea noastră:

« O elipsă afectivă este cîteodată suspensia ».

BDD-A10271 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:12 UTC)

Din citirea exemplelor de mai sus rezultă că suspensia discutată se caracterizează printr-o anumită *intonație*, care arată că vorbitorul ar mai fi avut de spus ceva, dar renunță să mai spună.

După cum s-a văzut din definiția elipsei și din cazurile discutate pînă acum, considerăm construcții eliptice:

a) enunțările al căror înțeles nu e clar fără «subînțelegeri»;

b) enunțările în care omiterea anumitor elemente are un rol afectiv.

Ne vom ocupa în cele ce urmează de cîteva situații în care se crede adesea că e vorba de elipsă. Vom încerca să arătăm falsitatea acestei interpretări, bazîndu-ne pe faptul că situațiile discutate nu se încadrează în nici unul din punctele *a* și *b* de mai sus. Ele nici nu necesită «subînțelegeri», nici nu au valoare afectivă.

α. *Adverbele de afirmație și de negație.* Ne vom referi, pentru simplificare, numai la *da* și *nu* (acesta din urmă ne interesează numai cînd nu stă pe lîngă o parte de propoziție, de pildă în ***nu,*** *a plecat* sau ***nu,*** *nu vine*. Acest *nu* e ușor de recunoscut, pentru că e urmat totdeauna de punct sau de virgulă, ceea ce reflectă izolarea lui în vorbire).

Aceste adverbe au înțelesul «Așa este», «sînt de acord», respectiv «nu este așa», «tăgăduiesc acest lucru». *Da* și *nu*, arătînd acceptarea sau respingerea de către vorbitor a conținutului unei fraze precedente sau următoare trebuie considerate *propoziții independente*. Ele nu pot intra în structura unor propoziții cu subiect și predicat. Fraze ca ***Da,*** *e adevărat* sau ***Nu,*** *nu e adevărat* trebuie analizate în:

— propoziția *da* + propoziția *e adevărat*
— propoziția *nu* + propoziția *nu e adevărat*

Neputînd intra în structura unor propoziții, adverbele acestea sînt propoziții de sine stătătoare, cu înțeles deplin. Ele nu sînt rezultatul unei elipse, din moment ce nu putem reconstitui propoziția «întreagă», prin adăugarea elementelor omise. De pildă:

— *Tu știi că am Doamnă?*
— ***Da*** (Delavrancea, op. cit., 200).

Aici ***da*** înseamnă «ceea ce ai întrebat este un lucru real», adică marchează, ca orice adverb de afirmație sau negație, o luare de atitudine din partea vorbitorului. ***Da*** nu trebuie întregit în ***da, știu,*** — cum poate sînt tentați să creadă unii cercetători, — în primul rînd pentru că ***da*** are singur înțeles deplin, iar în doilea rînd pentru că ***știu*** este altă propoziție, nu completează o propoziție eliptică.

Întrucît nu pot fi «completate», propozițiile formate dintr-un adverb de afirmație sau negație nu intră în categoria *a* de elipse. Dar ele nu intră nici în categoria *b*, deoarece nu au rol afectiv. *Da* și *nu* sînt deci propoziții enun-

BDD-A10271 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:12 UTC)

țiative neeliptice *monomembre* (nu sînt formate din subiect + predicat). În aceeași situație se află și celelalte adverbe sau locuțiuni adverbiale de afirmație și negație, cum sînt: negreșit, bineînțeles, fără îndoială etc., ba, nicidecum, cîtuși de puțin etc.[1].

β. *Adverbele predicative* sigur, probabil etc., în fraze ca: ***Sigur*** *că vine*, ***Probabil*** *că mănîncă*.

Aceste adverbe formează singure propoziții și nu e nevoie să presupunem că a fost omis dinaintea lor verbul « a fi » (***E*** *sigur că*, ***E*** *probabil că*, forme care circulă paralel cu primele), tot așa cum nu vorbim de elipsa verbului « a fi » în alte propoziții formate numai dintr-un adverb predicativ (negreșit (că...), fără îndoială (că...) etc.).

γ. Propozițiile fără verb predicativ, intonate enunțiativ, interogativ sau exclamativ.

Propoziție enunțiativă:

O negură deasă, cenușie și sclipitoare... apoi un cer de un etern și albastru întuneric, cu stele moi de suflarea nopții, cu nouri încrețiți, cu aerul cald...
(Eminescu, Sărmanul Dionis)

Propoziție interogativă:

— *Și pe urmă a început să mă ia la vale.*
— ***Serios?*** (Camil Petrescu, Teatru III, 487).

Propoziție exclamativă:

Arald încremenise pe calu-i — ***un stejar!*** (Eminescu, Strigoii).
Nu simțiți c-amorul vostru e-un amor străin? ***Nebuni!*** (Eminescu, Scrisoarea a IV-a).

În nici una din propozițiile enumerate mai sus nu e nevoie să recurgem la « subînțelegeri », la « completări ». Iar despre valoare afectivă nu poate fi vorba decît în cazul propozițiilor exclamative, citate mai sus. Neputînd fi însă « completate », credem că afectivitatea lor nu se datorește unei eventuale elipse.

În paginile de mai sus n-am discutat de loc *expresiile eliptice*, sau *elipsele absolute*[2], pentru că, de fapt, ele nu sînt elipse. Repetarea anumitor *construcții eliptice*, în care, așa cum e firesc, vorbitorul subînțelegea la început elementele omise, a dus la formarea de expresii cu o anumită valoare lexicală proprie, din care, pentru conștiința vorbitorului, nu lipsește nimic:

— *Mă verișcane, oi găsi eu vreun cal, mă?*
— ***Cum să nu*** (Delavrancea, Op. cit., II, 225).

Cum să nu a devenit sinonim cu « desigur », așa cum *ei și?!* înseamnă « Și ce importanță are asta?! » Expresiile eliptice interesează vocabularul și gramatica istorică a unei limbi. Într-o gramatică descriptivă ele nu-și au locul la capitolul « Elipsa », din pricină că au valoare independentă și nu subînțeleg nimic.

[1] Argumentarea noastră găsește un sprijin prețios în principiile expuse în Gramatica Academiei sovietice (citată mai sus), p. 25 — cu privire la situația din limba rusă.
[2] Vezi Gramatica Academiei R.P.R., București, vol. II, 1954, p. 243—247.

BDD-A10271 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:12 UTC)

În concluzie, rezultă din cele expuse mai sus că sfera de aplicare a noțiunii de elipsă ar trebui restrînsă la următoarele situații mai importante:

1.— Omiterea unor elemente exprimate de vorbitor într-o frază anterioară; fără subînțelegerea acestor elemente, comunicarea nu poate fi înțeleasă.

2.— Răspunsurile la întrebările parțiale sau totale, atunci cînd se exprimă numai cuvîntul sau cuvintele care îl interesează pe cel care a întrebat, lăsîndu-se la o parte celelalte elemente din întrebare.

3.— Suspensia, atunci cînd arată o întrerupere voită a comunicării, vorbitorul ezitînd sau temîndu-se să termine fraza.

BDD-A10271 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:12 UTC)